

1994-cü ilin 10 oktyabr tarixində 74 yaşında müəmmalı şəkildə maşın qəzasında həyatını itirən Fransanın 8 hərbi mükafatı ilə təltif olunan, ikinci Dünya Müharibəsinin iştirakçısı, partizan, Fransa Müqavimət Hərəkatının görkəmli nümayəndələrindən biri, Qarabağ müharibəsi şəhidi, Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Mikayıllı Cəbrayılovun atası Əhmədiyyə Cəbrayılov xalqımızın qurur duyduğu qəhrəmandır.

Lakin Hitler faşizminin qanlı düşməni olan və faşizmle mübarizədə böyük şücaətlər göstərən Əhmədiyyə Mikayıllı oğlu Cəbrayılov haqqında "Vikipediya" açıq ensiklopediyasında yayımlanan məqalələrə "Vikipediya" rehbəriyyinin şübhəli münasibəti bizi narahat etməye bilmir. Ə.Cəbrayılov haqqında rus və Azərbaycan dillərində "Vikipediya"də mövcud olan məlumatlara belə bir giriş yerləşdirilib: "Bu məqalənin neytrallığı şübhə doğurur. Məqalədə təref tutma və ya pislemek məqsədi daşıyan və doğruluğu sübüt edilməyen fikirlər olduğu iddia edilir.

Xahiş olunur bu məsələ ilə elaqədar müzakirələrdə iştirak edəsiniz. Bu məqalənin bəzi məlumatlarının mənbəyi göstərilməyib.

Daha etraflı məlumat üçün məqalənin müzakirə sehifəsinə baxa və məqaləyə uyğun formada mənbələr əlavə edib "Vikipediya"nın zənginləşdiriləcək.

Bu məqalənin sonunda mənbə siyahısı var, ancaq mətnində mənbələr heç və ya kifayət qədər istifadə edilmədiyi üçün, bəzi məlumatların mənbəyi bilinmir. Lütfən, mənbələri uyğun şəkildə mətnin daxilində yerləşdirək məqalənin təkmiləşdirilməsinə kömək edin".

Bu qeyd diqqətimizi xüsusiile çəkdi. Barəsində kifayət qədər zəngin, qürudoğurucu faktları olan Ə.Cəbrayılovla bağlı hazırlanan məqalələrə belə münasibətin haradan qaynaqlandığı təccüb doğurur. Faşizmə qarşı mübarizənin önündə gedən Ə.Cəbrayılov gerçək bir qəhrəmandır, özü də tekce bizim qəhrəmanımız deyil, Avropanın da qəhrəmanıdır.

Məsələ burasındadır ki, ermənilər faşizmin tərəfdarı, Hitlerin eləltisi olan Njde və digərlərinə heykəllər ucaltdığı, "Vikipediya" və digər mənbələrdə "zəngin" bioqrafiyalar düzəldiyi bir halda, Ə.Cəbrayılov kimi qəhrəmanımıza aid məqa-

leye "Vikipediya" rəhbərlərə belə mənfi münasibət sərgiliyir. Halbuki, onlar insanlıq, bəşəriyyət düşməni olan erməni şovistləri, faşizm qulları haqqındaki məqalələrə toxunmurlar, o cür zərərlə məqalələrin başqa dillərə tərcümə edilərək yayılması şərait yaradılır. Hesab edirəm ki, Azərbaycan vikipediaçıları Ə.Cəbrayılov haqqındaki məqalələri daha da zənginləşdirək və onu mükəmməl şəkilde bir neçə dilde hazırlanaraq yayacaqlar. Bizim üzərimizə düşən vəzifə faşizm düşməni olan qəhrəmanımız haqqında da ha səhih məlumatların bəynelxalq ictimaliyətə çatdırılmasına nail olmaqdır.

AMEA-nın Fəlsəfə İnsti-tutunun aparıcı elmi işçisi, tarix üzrə fəsləfə doktoru Faiq Ələkbərinin sözlerine göre, faşistlərə əsir düşən azərbaycanlılar arasında Sovet ordusuna qarşı vuruşanlar da olub, sonradan onlardan bəziləri yenidən Sovet ordusuna qayıdır.

"Ola bilsin ki, Əhmədiyyə Cəbrayılovla da bağlı belə bir fakt olub. Hətta belə bir fakt olsa belə, Əhmədiyyə Cəbrayılov, Mehdi Hüseyin-zadəni və digər partizanları, Müqavimət Hərəkatı iştirakçılarını hansısa formada ittiham etmək doğru deyil. Çünkü, əslində, o vaxt Azərbaycan Sovet İttifaqının tərkibində idi, işgal faktı var idi. Onda II Dünya Müharibəsində iştirak edən və almanların tərefinə keçən azərbaycanlıların bir qismi hesab edirdi ki, Sovet ordusu ilə döyübü Azərbaycanı Sovet işğalından azad edəcək. Yəni bu mümkünür. Ə.Cəbrayılov da Fransa Müqavimət Hərəkatına qoşulmuşdu və 1947-ci ildə ölkəmizə qayıtdıdan sonra onu "Vətən xainiliyində" ittiham etmişdir. Lakin Şarl de Qoll SSRİ-yə gəldikdən və onunla görüşdükdən sonra Ə.Cəbrayılov bərəət almışdır. Yenidən bu məsələni qaldırmak, "Vikipediya"dan onuna bağlı məlumatların silinməsi düzgün deyil. Ə.Cəb-

Faşist Njdeni qəhrəmanlaşdırınlar, əfsanəvi qəhrəman Əhmədiyyə Cəbrayılovu "Vikipediya"dan sildirənlər...

Faiq Ələkbərli: "Əhmədiyyə Cəbrayılov haqqında məqalələrin silinməsində kimlərin əli var, burada ermənilər nə dərəcədə rol oynayıb, yoxsa..."

Cəbrayılov haqqında məqalələrin silinməsində kimlərin əli var, burada ermənilər nə dərəcədə rol oynayıb, yoxsa beşinci kalonun nümayəndələri bu işi həyata keçirib, bunu birmənalı demek çətindir. Bilirsiz ki, hələ də Azərbaycanda bəziləri faşistlərin tərefinə keçib sovetlərə qarşı döyüşənləri "xəyanətkar" hesab edirlər. Bu yanlış düşüncədir.

O hesab edir ki, biz öz qəhrəmanlarımıza münasibətdə hər zaman həssas olmalıyıq və onlara qarşı xəşəgelməz münasibətin qarşısını almaliyıq.

Adı bütün Avropada populyar olan və avropalıların bu gün də sevgi, ehtiramla xatırladıqları, ikinci Dünya Müharibəsi illərində Fransa Müqavimət Hərəkatının iştirakçısı olan, "Armed Misel", "Rusus Armed", "Xarqo" və başqa adlarla Fransanın azadlığı uğrunda döyüşlərdə iştirak edən Ə.Cəbrayılov.

Fransanın orden və medalları ilə, o cümlədən, "Hərbi medal"la təltif olunub.

1935-ci ildə Şəkidə Kənd Təsərrüfatı Texnikumunun Zootexnika və aqronomiya fakültəsine daxil olan Ə.Cəbrayılov 1938-ci ildə buranı aqronomiya ixtisası üzrə bitirir və növbəti illerde Quba-Qusar-Xaçmaz-Dəvəçi-Yalama rayonları zonasında ipəkçi kimi işləyir. 1940-ci ildə Kommunist Partiyasına daxil olan qəhrəmanımız Sovet ordusunda könülli olaraq Böyük Vətən Müharibəsinə gedir. Orconikidze diyarının Nevinnomissk şəhərindəki aviasiya məktəbinde hazırlıq keçən həmyerlimiz bir neçə ay davam edən kurslardan sonra kiçik leytenant rütbəsi alaraq Moskva yaxınlığında yerləşən 35-ci divizyonun 350-ci bombardmançı eskadriliyasına, texniki xidmet sahəsinə təyin olunur.

1942-ci ildin aprelində Ukraynanın Donbas şəhərinə gəndərilir və orada 350-ci alayın siyasi rəhbərinin köməkçisi təyin olunur. Bu alayın tərkibində o, Ukraynanın Barvink-Lozovaya-Lızium rayonu tərafındakı döyüslərdə iştirak edir. Baş-

leytenant rütbəsi alır.

Faşist düşərgəsindən qaçışa cəhd...

Ə.Cəbrayılovun həyatında ən məşəqqətli günlər onun faşistlər tərefindən əsir götürüldüyü vaxtlar olub. Belə ki, 1942-ci ildin aprel və ya may ayında onun təyyarəsi Kurk etrafında vurulur. Həmin dövrde 350-ci alay Şimali Donetsk çayının sahilində, Izum çayının yaxınlığında ağır yaralanır və almanlara əsir düşür, Barvinka və Lvov yaxınlığında həbs düşərgələrinə göndərilir. Bir düşərgədən başqa döyüşlərdə iştirak edən Ə.Cəbrayılov 22 sentyabr 1920-ci ildə Şəki rayonunun Oxud kəndində anadan olub. Fransanın azadlığı uğrunda döyüşlərdə iştirak edən Ə.Cəbrayılov Fransanın orden və medalları ilə, o cümlədən, "Hərbi medal"la təltif olunub.

1935-ci ildə Jannanın komendantının qulluqçusu madam Jannanın köməyi ilə fransız vətənpərvərləri almanın diqqətini yayanırmış Əhmədiyyəni xilas edərək Jannanın evindəki zırzəmiye gətirir. Sağalıqlıdan sonra Əhmədiyyə faşistlərdən qısa alıq üçün tabutda gizlənmiş Əhmədiyyəni xilas edərək Jannanın evindəki zırzəmiye gətirir. Sağalıqlıdan sonra Əhmədiyyə faşistlərdən qısa alıq üçün qəti qərara gelir və özünü buna hazır hesab edir. Fransız dilini öyrənir, madam Jannanın sayesində onun vətənpərvərləri və partizan hərəkatları ilə əlaqəyə girir, Müqavimət Hərəkatının kapitan Delplankin (ləqəbi "Düma") rəhbərlik etdiyi Tarn və Qaron departamentlərindəki 4-cü eskadronun üzvü olur. Ə.Cəbrayılovun gizli fəaliyyət ləqəbləri "Xarqo", "Fraji", "Qoçaq", "Rusus Armed" və s. olub. İşgalçi almanın hakimiyyət orqanları döyüslərdə iştirak edir. Baş-

leytenant rütbəsi alır.

leytenant rütbəsi alır.

onun başına 10 min alman markası mükafat təyin edib. 1944-cü il 22 mayda Əhmədiyyəni əvvəlcə Kaberta partizan dəstəsinə, sonra isə kapitan Delplankin komandanlıq etdiyi Duma Gizli Ordusuna keçirirlər, Əhmədiyyə bu dəstənin Tarn və Qaronun azad edilməsi uğrunda apardığı bütün döyüşlərdə iştirak edir. 1944-cü il 19 avqustda Montobanın azad edilməsi və buna qədərki digər əməliyyatlara qatılır.

Şarl de Qolla birinci görüş...

20 avqustda azad edilmiş Parisde general Şarl de Qoll Ə.Cəbrayılov ilə görüşür. Bu görüşü fotoskilər təsdiq edir, həmin dövrde Fransa müvəqqəti hökumətin prezidenti olan Şarl de Qollun iştirak etdiyi banketdə Əhmədiyyəni görmək olar. 28 avqustda Əhmədiyyə Montobanda yaradılan 3-cü briqadaya daxil olaraq Vozj və Elzasda döyüslərdə iştirak edir. 1945-ci il 1 martda o, 3-cü briqadadan 4-cü eskadronuna daxil olur. Bir sıra tapşırıqlarla yanaşı, Ə.Cəbrayılov demir yol xələrini partladaraq düşmənin minlərlə fransız Almaniya-dakı həbs düşərgələrində apararaq işlətməsinə mane olub. Həbs düşərgəsinə aparılan 500-e yaxın fransız uşaqları xilas edən zaman yarananın qarşılığında istifadə edərək gəzintiye yaxınlaşır və boğazını kesmək istəyir. Cəhd baş tutmur və nəticədə almanlar tərefindən Fransanın cənubunda, Tuluza şəhəri yaxınlığında Montobanın həbs düşərgəsinə göndərilir. Burada o, 4167 nömrəli əsir id. Bu həbsxanada o, vərəm xəstəliyinə tutulur.

Müqavimət Hərəkatına qoşulma, yaxud tabutda qaçış...

1943-cü ildə həbsxana komendantının qulluqçusu madam Jannanın köməyi ilə fransız vətənpərvərləri almanın diqqətini yayanırmış Əhmədiyyəni xilas edərək Jannanın evindəki zırzəmiye gətirir. Sağalıqlıdan sonra Əhmədiyyə faşistlərdən qısa alıq üçün tabutda gizlənmiş Əhmədiyyəni xilas edərək Jannanın evindəki zırzəmiye gətirir. Sağalıqlıdan sonra Əhmədiyyə faşistlərdən qısa alıq üçün qəti qərara gelir və özünü buna hazır hesab edir. Fransız dilini öyrənir, madam Jannanın sayesində onun vətənpərvərləri və partizan hərəkatları ilə əlaqəyə girir, Müqavimət Hərəkatının kapitan Delplankin (ləqəbi "Düma") rəhbərlik etdiyi Tarn və Qaron departamentlərindəki 4-cü eskadronun üzvü olur. Ə.Cəbrayılovun gizli fəaliyyət ləqəbləri "Xarqo", "Fraji", "Qoçaq", "Rusus Armed" və s. olub. İşgalçi almanın hakimiyyət orqanları döyüslərdə iştirak edir. Baş-

döyüslərə qatılır.

Vətənə qayıdış

1946-ci ildə Əhmədiyyə qəti qərara gəlir ki, vətəninə qayıtsın. Fransa onun hərbi şücaətlərini layiqincə qiymətləndirir və o, medal və ordenlərlə, o cümlədən, şəxsi igidiyə görə "Hərbi medal"la (bu medal sırvı əsgərə herbi paradda generaldan irəlidə addımlamaq hüququ verir) təltif olunur.

25 noyabr 1946-ci ildə Şarl de Qollun köməyilə Əhmədiyyə SSRİ-yə qayıdır. Burada o, vətən xaini kimi qəbul olunur və Moskvadakı yoxlamaların birində onun mükafatlarının bir hissəsi əlindən alınır.

1947-ci ildə Süreyya xanımla aile qurur, 1948-1962-ci illərdə bu nikahdan 7 uşaq dünyaya gelir. 1964-cü ildə Kirovabad (indiki Gəncə) Kənd Təsərrüfatı İnstitutundan yarımçıq qalmış təhsilini davam etdirir.

Şarl de Qollun Moskvaya gelişi ilə bağlı Ə.Cəbrayılovun adına göndərilən dəvətnamə...

1966-ci ildə Fransa Prezidenti olmuş Şarl de Qoll SSRİ-yə sefəri zamanı Ə.Cəbrayılovu görmək istədiyi bildirib və o, Moskvaya çağırılıb. 1968-ci ildə Sovet hökuməti tərefindən "Vətən xaini" adı onun üstündən götürülür və bəratət verilir. 1970-ci ildə Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda təhsilini başa vurduqdan sonra Şəki rayonundakı Nərimanov adına kolxozda baş aqronom işləyir. 1971-ci ildə "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni ilə təltif olunur.

1986-ci ildə Ə.Cəbrayılov 5 fransız mükafatına layiq görülür - "Mühərbi xaç", "Hərbi şücaət xaç", "Fransa Müqavimət Hərəkatı" medalı, "İgidliyə görə" medal, "Yaralanmağa görə" medal. 1990-ci ildə Şarl de Qollun anadan olmasının 100 illiyinə həsr olunmuş mərasimlərdə iştirak etmək üçün Parisə dəvət olunur.

1994-cü il 6 yanvarda Front National Milli Hərəkat məmuru René Rassel Ə.Cəbrayılova Fransa Müqavimət Hərəkatında iştirakını təsdiq-leyən sənədi təqdim edir.

İradə SARIYEVA